

SEREAS - MARIÑOS - LENDA - REALIDADE

Por: Dr. Isidro M. de Malet Andreu

Nalgunhas ocasións comparei o meu amigo Lino Pazos, a quen dedico este relato, a Ulises, que se deixou atrapar dun xeito sutil polas Sereas, e proba diso é o seu libro "Guía de sirenas en Galicia". Unha ampla sección do seu arquivo e biblioteca está dedicada a temas da mar.

A súa vehemencia e paixón por todo o que se refire a calquera acontecemento mariño é contaxiosa e eu tamén me deixei atraer polo misterio que encerra esta figura quimérica, representada mil veces na heráldica galega, e proba diso foi un inesquecible paseo por Pontevedra.

Non vou a contar as migracións das nosas Sereas a Mað, Varsovia, Copenhague, nin os cantos épicos a que a ela fai referencia Verdaguer no "El Ampurdá", nin tampouco na plasmación artística dos magníficos fresco dos pazos dos Queralt, señores e condes da vila de Sta. Coloma en terras tarraconenses, nin o seu uso en emblemas, unhas veces frustradas como o Escudo de Galicia proposto por Rguez. Castelao, ou o do Instituto de Cultura Galega, ou na metopa dun dos Submarinos tipo "Daphnè"... ou seu emprego "frívolo" en propagandas de toda índole. Tamén o cine fixouse neste ser enigmático que atrae e á vez déixase atraer polo home.

Pero non quero perder o fío do que estaba contando. Relín un libriño titulado "Recuerdos de Galicia" onde se recolle parte da obra póstuma de Vesterio Torres que puxo fin á súa corta vida chea de dúbidas, alá, en Madrid, lonxe da súa terra, en 1876. Un destes relatos titúlase "La leyenda de los Marinos" e di así:
"Érase un cabaleiro chamado D. Fruela,

descendente dun dos bravos galegos que conquistaron e poboaron Portugal. Tódolos días ía de caza percorrendo as orelas do mar que non rompe as súas ondas entre as bocas do Douro e o Miño. Don Fruela non tiña familia e unha mañá encomendouse á Virxe Madre de Deus pedíndolle unha esposa, e saíu a busca.

Cabalgaba pola ribeira, cando viu a unha muller durmida sobre a praia: era a serea daqueles turbulentos mares, á cal espertou. Tres escudeiros que acompañaban ao nobre arrodeárona e a retiveron. Nunca Don Fruela vira maior fermosura que a dos ollos daquela dama belos polo espanto, pero moito menos que haberían de se-los logo por amor.

Asegurouna no seu cabalo e levouna ao seu castelo para desposarse con ela, máis a serea era muda e non cristiá.

Polo amor do cabaleiro creu, foi bautizada na capela do castelo, e como era filla do mar, recibiu o nome de Marina.

Don Fruela estaba desconsolado porque a súa esposa non falaba.

Ardía unha vez a grande fogueira na noite de San Xoán no patio do castelo e acababa de nacer o primoxénito do cabaleiro e a serea. O pai arrebatou ao infante dos brazos da súa nai Dona Marina e correu con el cara ao lume. Polo amor ao fillo, a nai muda ata aquel intre, falou, e chorou o neno de medo a nai de terror e o pai de ledicia.

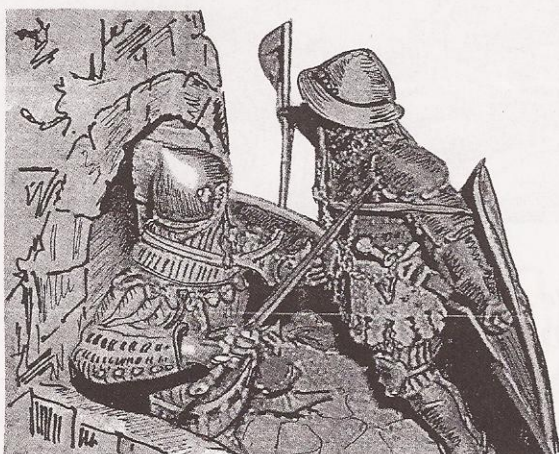
Don Fruela depositou o neno en brazos da súa nai e en memoria deste suceso chamou ao seu fillo Juan, legándolle por si o apelido de Froilanz e polo da súa nai Mariño.

Juan Froilanz Mariño foi pai de dous insignes poetas: Pedro Ames Mariño que casou coa nobre dama Sancha Vázquez fundadores da casa de Ulloa, e o outro fillo chamouse Martín Ames Mariño que conservou o apelido e foi tronco dos Mariño – Mariña tanto galegos como portugueses”.

Se ata aquí a lenda, pasemos a un feito puntual e pouco coñecido dos Mariño, aínda que para elo teñamos que remontarnos á turbulenta época do e que tivo por protagonista a D. Gonzalo Mariño que trocou os seus señoríos e pingüe fortuna polo burdo saial franciscano.

Gonzalo Mariño servía moi honradamente ao seu leal Rei Don Juan I de Castela nas guerras deste reino contra Portugal, como un dos Capitáns máis

acreditados que pelexaba entre o Douro e o Miño.

Frei Luís dos Ángeles asegura que Ares Gómez da Silva, sogro de Don Gonzalo, aínda sendo portugués, seguiu sendo fiel ao monarca castelán, pois é ben sabido que nestas guerras moitos nobres portugueses “puxéronse en armas e ergueron pendóns polo Rei de Castela” xa que coñecían o dereito lexítimo deste por estar casado con Dª Beatriz, filla do defunto Rei Don Fernando e Dª Leonor; pero D^o Juan de Avis, medio irmán da Reina de Castela, aproveitando as revoltas internas deste reino, levantouse en armas contra Juan I, intentando conquistar prazas e castelos con axuda dos Pereyra que formaban o bando máis adicto ao de Avis.

Ares Gómez da Silva, que desposara por capitulacións á súa filla de nove anos con Gonzalo Mariño, era á sazón Gobernador da praza e Castelo de Guimaraes, e que ao ser asediada esta praza, e falto de avituallamentos de guerra e de provisións de

boca, pacta unha capitulación honrosa, na que intervéñ Don Gonzalo, asegurando que se no prazo de 30 días a praza non recibía axuda por parte do rei castelán que lle permitira continuar a loita, entregaríase ao portugués, pero permitindo saír ceibes a tódolos casteláns con “paso franco e seguro para ir ás súas terras”.

Don Gonzalo obtén do Rei de Castela o permiso para que Don Ares rendera a praza de Guimaraes con honra. Todo elo sucedeu arredor do 1385. Os defensores retiráronse con todas as súas xentes cara a Castela, a pesares de que Don Juan de Avis fixera propostas moi proveitosas tanto a don Ares como ao seu capitán Don Gonzalo.

Don Ares morreu ao pouco tempo e a súa filla quedou baixo a tutela do seu tío materno, don Pedro Tenorio, arcebispo de Toledo que se opuxo e impediu o matrimonio da súa sobriña, alegando a gran diferenza de idade entre ela e Don Gonzalo, que naquel intre roldaría os 22 anos.

Uvaldino puntualiza que “ *para un caballero de su estado y honra y viendo que el tutor no quería consentir en lo tratado por su suegro, con cuyo consentimiento se habían firmado los desposorios, no podía existir un mayor motivo de desprecio que la falta de palabra hacia un hidalgo tan notorio y de tan ilustre sangre* ”.

Se a iso lle sumamos, segundo o mesmo autor, o desconcerto que producían as sangrientas guerras entre os dous monarcas cristiáns que culminou coa derrota do Rei Castelán en Aljubarrota (batalla que este convocara en contra do parecer do seu Concejo), conduciron a Gonzalo Mariño a solicitar permiso para retirarse os seus estados.

Durante dous anos dedicouse a poñer en orden os seus bens e facendas e cara a 1387 viste o hábito franciscano no Convento Observante de Frailes Menores de San Lorenzo de Santiago.

Ao ano seguinte pasa a Roma, onde o papa Urbano VI o nomea o seu legado apostólico fronte a Clemente VII (Roberto de Gannabena) coa súa sede en Avignon. Á morte de Urbano VI, é elixido papa Pedro Tomacello co nome de Bonifacio IX o cal en 1392 expide unha bula apostólica para que Frei Gonzalo Mariño, Frei Diego de Arias e Frei Pedro Díez poidan fundar convento na provincia de Santiago.

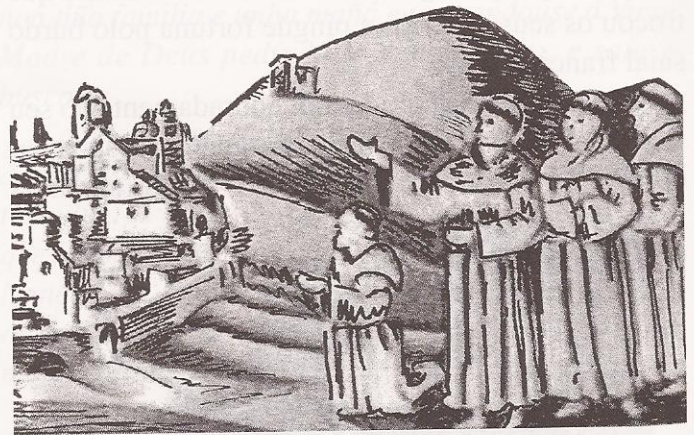

Trasladados a Portugal, fundan o convento de Nuestra Señora de Mosteyro, tamén da Observancia e suxeito á provincia de Santiago; no mesmo ano, Frei Gonzalo funda o Convento de Viana, o de San Pelayo e o de San Clemente. Uvaldino, cita no seu libro, referíndose ao ano 1392, que Frei Diego de Arias fundou o Convento de Carnota, cos seus compañeiros.

No “Arbol Chronologico” de Fray Jacobo de Castela lemos textualmente ao facer referencia a Frei Gonzalo Mariño: “. . . ay heroes de tan noble prosapia, que hasta sus armas gentilicias ennoblecen más con sus heroicas virtudes. Las de nuestro Venerable padre Mariño fueron tan grandes, que pudieron dar otro timbre a sus azuladas ondas . . . ” (sic).

A continuación esténdense nunha poética comparación do significado das ondas e todas as virtudes que adornaron a vida do franciscano, dende a súa fidalguía, riquezas, patrimonio, postos de servicio do Rei, incumprimento do matrimonio por parte do Arcebispo de Toledo, titor da desposada, a súa entrada na Observancia de Frailes Menores e os seus legados apostólicos nos momentos de cisma para a igrexa, as fundacións de Conventos, . . .

Da súa morte di: “ *La dispuso el Señor con la última enfermedad, pasando con inmenso júbilo de su espíritu a los descansos eternos de la Gloria, en el Convento de Viana, con probabilidad por el ano 1408. Vivió muchos años en suma perfección de vida, esto es, en estado religioso, pienso vivió tantos años poco más o menos en la Religión como en el Siglo, aunque tuviese tan honrosos empleos en la guerra, siendo solo de veinte años cuando se halló*

en la de Aljubarrota y con la hija de Ares Gómez da Silva. De 22 vestirá el sagrado Abito (sic) corriendo el año 1387 y de esta suerte vivió en la Religión 21 años, señalando su tránsito en julio de 1408, siendo toda su vida de 43 años poco más o menos”.

Frei Gonzalo de Mariño foi soterrado primeiramente no cruceiro do Altar Maior do Convento de Viana; alí, Don Alonso, conde de Barcelos e fillo do Rei de Portugal fixo poñer unha lápida de alabastro en memoria do seu amigo.

Posteriormente os seus restos foron trasladados ás gradas do altar maior, pero debido ao espolio que sufrían por parte dos fieis devotos, foron trasladados definitivamente ao alto da parede do Claustro do Convento, cunha lápida na que se le: “ *Sepultura de F. Gonzalo Mariño, varón Santo. Edificou este Mosteyro e outros Mosteyros de esta Orden, Año de 1587”.*

BIBLIOGRAFÍA:

- Arbol Chronologico – Fray Jacobo de Castro.
- Guía de Sirenas de Galicia – Lino Pazos Pérez.
- Recuerdos de Galicia – Vesteiro Torres
- Iconografía: Ángel García Sayar.